

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ АНАТОЛІЯ НАЗАРЕНКА

СХВАЛЕНО

Протокол засідання кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій від 26 червня 2026 року №4

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка
(протокол засідання вченої ради
ХОППО ім. А. Назаренка від 30 червня 2026 року № 2)

Ректор Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка
Наказ від 01 липня 2026 № 214/но

 В.ОЧЕРЕТЯНКО

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації вчителів інклюзивного навчання
(новопризначені, 1 рік роботи)
“ВЧИТЕЛЬ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ: РОЛЬ У ПІДТРИМЦІ
ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА”**

Хмельницький - 2026

Розробник: Шечишена Оксана Володимирівна, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій.

Напрямок підвищення кваліфікації: Особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти

Розроблено на основі професійного стандарту: Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ МОН від 09.08.2024 №1225)

Рецензенти:

Андрій Гулеватий, кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету підвищення кваліфікації педагогічних працівників Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка

Алла Царенко, практичний психолог вищої категорії комунального закладу загальної середньої освіти «Ліцей № 15 імені Олександра Співачука Хмельницької міської ради»

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми визначається: сучасними тенденціями розвитку суспільства (глобалізація, демократизація, інформатизація); пріоритетною роллю освіти та необхідністю її випереджального значення для розвитку суспільства; сучасними тенденціями розвитку системи освіти (відкритість, безперервність, трансформація у сфері освітніх послуг); необхідністю запровадження інноваційних підходів для підвищення ефективності навчання; практичною спрямованістю освіти; процесами модернізації та інтеграції у світовий освітній простір й приведення змісту освіти до міжнародних стандартів.

Відповідно, актуальність підвищення кваліфікації вчителів інклюзивного навчання закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення реалізації Державного стандарту базової середньої освіти, зумовлена посиленням розвитком інклюзивної освітньої практики та підвищенням вимог до якості психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

Сучасні тенденції розвитку освіти та реалізація концепції Нової української школи посилюють важливість потреби педагога в постійному професійному розвитку. Розвиток професійних компетентностей вчителя відбувається на тлі глибоких та потужних соціальних, економічних і безпекових трансформацій, спричинених повномасштабною війною в Україні. Освітня система сьогодні перебуває на етапі функціонування в умовах постійних змін: вимушене переміщення педагогів, дітей і батьків, втрати, загроза безпеці, перебої в навчальному процесі, навчання в дистанційному або змішаному форматі, а також зростання рівня невпевненості та тривожності, поява депресивних станів, емоційного виснаження та психотравматизації серед усіх учасників освітнього процесу.

Діти з ООП є особливо чутливими до дії стресогенних чинників, що відображається на їхньому особистісному розвитку та навчальній мотивації. Подібне явище значно ускладнює їхні адаптивні можливості та відображається на рівні їх соціалізації.

Тому актуального значення набуває розвиток умінь партнерської та командної взаємодії з учителями, батьками та фахівцями, а також здатностей створювати безпечне й доступне освітнє середовище без бар'єрів. Вчитель інклюзивного навчання як учасник команди психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП сприяє забезпеченню доступності навчання, а також підтримує належний рівень соціалізації школярів та їх активну участь в освітній діяльності.

Усе це зумовлює необхідність розвитку професійних компетентностей вчителів інклюзивного навчання закладів загальної середньої освіти, зокрема в контексті реалізації принципів безбар'єрності в освіті.

Тому програма спрямована на посилення знань вчителів інклюзивного навчання та відпрацювання у них професійних здатностей щодо супроводу школярів в залежності від віку та психофізіологічних особливостей, покращення ресурсних можливостей в умовах викликів сьогодення, а відтак, напрацювання та

розвиток психологічних вмінь щодо комунікативної взаємодії з дітьми та реагування на їх стани, зумовлені подіями воєнного часу в Україні.

Цільова група: вчителі інклюзивного навчання (новопризначені, 1 рік роботи).

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС), з них лекції – 5 год; практичні заняття – 21 год., підсумкові заходи – 4 год.

Особливості реалізації програми: зміст програми об'єднано у три навчальні модулі. Реалізація програми ґрунтується на поєднанні теоретичних занять та практико-орієнтованих форм роботи. Тривалість програми - до 1 тижня. Для успішної реалізації практичного компоненту програми слухачам рекомендується приєднуватись до онлайн-занять з персонального комп'ютера або ноутбука.

Форма підвищення кваліфікації: очна, дистанційна, на базі замовника.

Мета підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей вчителів інклюзивного навчання закладів загальної середньої освіти відповідно до вимог професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» щодо організації безбар'єрності, інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти, забезпечення ефективної педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами, застосування сучасних освітніх практик, цифрових технологій та здоров'язбережувальних підходів в умовах сучасних викликів.

Завдання:

- формування цілісного розуміння сутності інклюзивної освіти, її цінностей, принципів та нормативно-правових засад реалізації в Україні;
- розвиток здатності аналізувати та враховувати особливі освітні потреби учнів, визначати рівні підтримки та застосовувати ефективні підходи педагогічного супроводу;
- формування професійної готовності до створення безпечного, доступного та безбар'єрного освітнього середовища з урахуванням різноманітності учнівських потреб;
- розвиток умінь ефективної взаємодії в команді психолого-педагогічного супроводу, а також партнерства з батьками та іншими фахівцями;
- удосконалення навичок організації освітнього процесу через застосування адаптацій, модифікацій, індивідуалізації та диференціації навчання;
- формування компетентностей зі спільного викладання та реалізації різних моделей педагогічної взаємодії в інклюзивному класі;
- ознайомлення з ресурсними можливостями освітнього середовища, зокрема ресурсної кімнати, для підтримки учнів з ООП;
- розвиток здатності використовувати цифрові технології та інструменти для забезпечення цифрової безбар'єрності в освітньому процесі;

- формування професійної рефлексії, навичок самопідтримки та профілактики професійного стресу в професійній діяльності вчителя інклюзивного навчання.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: інформаційно-цифрова (А3), психологічна (Б1), емоційно-етична (Б2), компетентність педагогічного партнерства (Б3), інклюзивна (В1), організаційна (Г2).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знання й розуміння:

- алгоритму побудови індивідуальної освітньої траєкторії та нормативних вимог до накопичувальної системи годин;
- природи професійного стресу, його проявів та чинників, які його провокують;
- шляхів профілактики професійного стресу вчителя та «швидкої допомоги» в стресових ситуаціях;
- посилення знань щодо покращення ресурсного стану вчителя як запоруки підвищення його стресостійкості;
- нейропсихологічних та психофізіологічних причин труднощів саморегуляції в учнів (зокрема, особливості проявів СДУГ), критеріїв відмінності між невихованістю та проявами особливих освітніх потреб;
- принципів створення безбар'єрного, передбачуваного та візуально структурованого освітнього середовища;
- можливостей використання технологій VR/AR в освітньому процесі;
- функціональних можливостей мовних платформ і додатків для розвитку мовленнєвих та комунікативних навичок здобувачів освіти;
- ключових понять ІІІ;
- шляхів використання ІІІ як інструмента педагога;
- можливостей та обмежень штучного інтелекту;
- знання емоційних та поведінкових властивостей травмованої дитини;
- знання інструментів, вправ та технік у роботі з дітьми, спрямованими на досягнення ними стабілізації психоемоційного стану після пережитих стресових ситуацій чи подій;
- закономірностей формування самооцінки та Я-ідентичності здобувачів освіти, педагогічних інструментів їх розвитку в умовах інклюзивного навчання;
- сутності інноваційних освітніх технологій та їх значення в інклюзивному навчанні;
- принципів універсального дизайну в навчанні (UDL);
- особливостей використання цифрових та асистивних технологій;
- можливостей альтернативної та додаткової комунікації для дітей з мовленнєвими труднощами;
- сучасних підходів до адаптації та модифікації освітнього середовища;
- переваг інтерактивних, проєктних та ігрових методів навчання;

- особливостей впровадження інноваційних технологій для різних категорій дітей з ООП;
- сутності й значення технології спільного викладання в інклюзивному класі;
- основних компонентів ефективної практики спільного викладання, моделей та форм спільного викладання;
- нормативно-правових засад створення та функціонування безпечного освітнього середовища в закладі освіти;
- основних положень законодавства України щодо охорони дитинства, запобігання та протидії булінгу (цькуванню), дискримінації, насильству, порушенням прав дитини;
- поняття, складників та ознак безпечного освітнього середовища;
- вимог до організації безпечного освітнього простору в умовах очного, дистанційного, змішаного та індивідуального навчання;
- організаційних механізмів забезпечення фізичної, психологічної, інформаційної та цифрової безпеки учасників освітнього процесу;
- алгоритмів дій педагогічних працівників у разі виявлення булінгу, ознак насильства, кризових ситуацій, порушення правил безпеки, кіберзагроз;
- принципів міжвідомчої та внутрішньошкільної взаємодії щодо створення безпечного освітнього середовища.

Уміння:

- критично оцінювати власний рівень володіння професійними компетентностями згідно з Професійним стандартом;
- самостійно обирати актуальні напрями підвищення кваліфікації, що усувають професійні дефіцити;
- володіти навичками стратегічного планування професійного розвитку та гнучкого коригування власної траєкторії навчання впродовж життя;
- оволодівати техніками зниження стресу «тут і зараз» (дихальні вправи, тайм-менеджмент, емоційне розвантаження);
- вміння працювати з власним мисленням та шукати опори після пережитих стресових ситуацій чи подій;
- вміння напрацьовувати довгострокові внутрішні ресурси як запорука конструктивного подолання професійного стресу педагога та посилення його резиліентності;
- виявляти поведінкові тригери учня, розробляти й адаптовувати індивідуальні плани поведінкової підтримки, а також застосовувати інструменти тайм-менеджменту та самоорганізації (візуальні розклади, чек-листи, таймери) в освітньому процесі;
- гнучко застосовувати стратегії переключення уваги та дозованого рухового розвантаження;
- конструктивно взаємодіяти з батьками дитини та іншими членами команди супроводу для забезпечення єдиного підходу до регуляції поведінки учня;

- використовувати VR/AR технології для підвищення мотивації, наочності та залучення учнів до навчання;
- застосовувати мовні додатки (Duolingo та Babbel) у навчальній та корекційно-розвитковій роботі;
- добирати і застосовувати ШІ у професійній діяльності, проєктувати освітній процес із використанням ШІ;
- використовувати сучасні інструменти ШІ для створення персоналізованих навчальних матеріалів;
- бачити ознаки травми в поведінці дитини та психологічно грамотно та коректно на них реагувати;
- не допускати повторної травматизації дитини та здійснювати контроль над тригерами, які її викликають;
- легалізовувати емоційні стани дитини та використовувати психологічні інструменти для повернення в дитини відчуття внутрішньої стабільності та безпеки;
- застосовувати стратегії й методи підтримувального оцінювання, позитивного зворотного зв'язку та інших педагогічних практик для розвитку позитивної самооцінки, самоприйняття та Я-ідентичності учнів в умовах інклюзивного навчання;
- добирати інноваційні технології відповідно до потреб дитини;
- використовувати цифрові ресурси та освітні платформи в роботі з учнями;
- створювати візуальні розклади, інструкції та навчальні матеріали;
- застосовувати елементи АДК у взаємодії з дітьми;
- адаптувати навчальні завдання за допомогою сучасних технологій;
- організовувати інтерактивне та диференційоване навчання;
- оцінювати ефективність використання інноваційних підходів у роботі з дитиною;
- ефективно застосовувати спільне викладання в навчальній діяльності;
- здійснювати вибір доцільної моделі та форми спільного викладання;
- розширювати діапазон інноваційних технологій при організації спільного навчання різних дітей в освітньому процесі;
- враховувати умови успішної практики спільного викладання;
- організовувати освітній процес з дотриманням вимог безпеки, охорони праці, санітарно-гігієнічних норм і правил безпечної поведінки;
- виявляти ризики для фізичної, психологічної, соціальної та цифрової безпеки учасників освітнього процесу;
- планувати та реалізовувати заходи зі створення безпечного, інклюзивного, психологічно комфортного освітнього середовища;
- застосовувати алгоритми реагування на випадки булінгу, конфліктів, дискримінації, насильства, кібербулінгу та інших загроз;
- добирати безпечні форми, методи, прийоми та цифрові інструменти навчання відповідно до віку, освітніх потреб і форм здобуття освіти;

- організовувати комунікацію з учнями, батьками / законними представниками, колегами та фахівцями супроводу на засадах педагогіки партнерства;
- забезпечувати дотримання правил інформаційної безпеки, захисту персональних даних, академічної доброчесності та етичної взаємодії в освітньому середовищі;
- інтегрувати здоров'язбережувальні, профілактичні та просвітницькі заходи в освітній процес;
- розробляти локальні правила, пам'ятки, інструкції, маршрути реагування або фрагменти внутрішніх процедур закладу освіти щодо безпеки;
- аналізувати власну професійну діяльність у контексті створення безпечного освітнього середовища та коригувати її відповідно до потреб здобувачів освіти.

Цінності, ставлення:

- готовність до перетворення складних проблемних ситуацій на виклики;
- готовність до перетворення стресостійкості на власну суперсилу (резилієнтність);
- перехід від пасивного захисту від стресу до активного напрацювання внутрішньої сили, яка допомагає вчителю не просто вистояти, а й розвиватися в умовах змін;
- мотивація до навчання впродовж життя в професійній сфері, зокрема розвитку власної інформаційно-цифрової компетентності та сприяння розвитку її у здобувачів освіти;
- усвідомлення ролі цифрових технологій у забезпеченні асистентом вчителя безбар'єрності в організації освітнього процесу.
- відкритість до інновацій, мотивація до навчання впродовж життя в професійній сфері, зокрема розвитку власної III-компетентності та сприяння розвитку її у здобувачів освіти;
- усвідомлення правових та етичних аспектів, пов'язаних з використанням III, дотримання принципів академічної доброчесності
- зв'язок передусє навчанню;
- емоційна безпека важливіша за академічну успішність;
- в умовах життєвих викликів вчитель діє на дитину не як лікар, а як емоційний провідник її відчуттів та станів;
- дотримання принципів поваги до гідності дитини, інклюзивності, партнерства та орієнтації на сильні сторони кожного здобувача освіти.
- готовність до застосування інновацій та професійного розвитку;
- готовність експериментувати з новими підходами та технологіями;
- прагнення до створення комфортного й доступного освітнього середовища;
- підтримка співпраці з батьками та фахівцями команди супроводу;
- демонстрування творчості та гнучкості у вирішенні педагогічних завдань;

- мотивація до навчання впродовж життя в професійній сфері, зокрема розвитку інклюзивної компетентності;
- усвідомлення цінності безпечного, інклюзивного, недискримінаційного та людиноцентричного освітнього середовища;
- відповідальне ставлення до збереження життя, здоров'я, гідності та прав усіх учасників освітнього процесу;
- готовність діяти на засадах поваги до особистості дитини, педагогіки партнерства, ненасильницької комунікації та професійної етики;
- нетерпимість до булінгу, дискримінації, приниження, стигматизації, мови ворожнечі та інших форм насильства;
- готовність до своєчасного реагування на загрози безпеці та до взаємодії з адміністрацією, батьками, психологічною службою, соціальними партнерами;
- позитивне ставлення до впровадження практик психологічної підтримки, здоров'язбереження, цифрової безпеки та профілактики ризикованої поведінки;
- відкритість до професійного саморозвитку у сфері створення безпечного освітнього середовища;
- орієнтація на дотримання прав дитини, принципів інклюзивності, безбар'єрності та педагогічної підтримки.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації.

Оцінювання результатів навчання здійснюється на основі поєднання формувального та підсумкового оцінювання. Формувальне оцінювання здійснюється для відслідковування прогресу слухачів, їх здатності застосовувати здобуті знання під час виконання практичних кейсів з проблемними ситуаціями, практичних робіт, надання зворотного зв'язку, здійснення самооцінювання та взаємооцінювання, коригування їх навчальної траєкторії.

Підсумкове (бальне) оцінювання здійснюється наприкінці навчання (тестування за всіма темами освітньої програми та конференція).

Під час тестування пропонуються завдання з вибором однієї або кількох правильних відповідей, на встановлення відповідностей та матричні запитання (сітка з прапорцями або перемикачами).

Тест складається з 16 завдань, які розподілені за рівнями складності та балами таким чином:

- 8 запитань базового рівня (знання фактів, визначень, термінів, розпізнавання об'єктів) - по 1 балу за запитання;
- 6 запитань середнього рівня (вміння групувати, сортувати, порівнювати, знаходити логічні зв'язки, застосовувати базові знання) – по 3 бали за запитання;
- 2 запитання високого рівня (вміння вирішувати нестандартні завдання, аналізувати процеси, прогнозувати результати) - по 4 бали за запитання.

Максимальна кількість балів за тест: 34, прохідний бал: 24 (70 %).

Максимальний бал за участь у конференції з обміну досвідом - 20. Оцінюється якість поданих матеріалів (12 балів) та виступ на конференції (8 балів). Прохідний бал за участь у конференції - 14 (70 %).

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво.

Вартість: безоплатно відповідно до регіонального замовлення слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних, керівних працівників і працівників науково-методичних об'єднань Хмельницької області на 2027 рік.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з трьох модулів та 9 взаємопов'язаних тем.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, - 30, з них 5 год - лекційні заняття, 21 год - практичні заняття, 4 год - контрольні заходи.

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Підтримка психологічного благополуччя учасників освітнього процесу та робота в інклюзивному середовищі					
Тема 1.1. Профілактика та подолання професійного стресу педагога. Посилення резиліентності вчителя.	1	2			3
Тема 1.2. Конструктивна взаємодія та менеджмент поведінки учнів із вираженими труднощами саморегуляції.	1	2			3
Разом за модулем	2	4			6
МОДУЛЬ 2. Розвиток інформаційно-цифрової компетентності					
Тема 2.1. Цифрові інструменти підтримки інклюзивного навчання: VR / AR технології, мовні застосунки та адаптивні сервіси.		2			2
Тема 2.2. Академічна доброчесність та вчителя та застосування штучного інтелекту в освіті.		2			2
Разом за модулем		4			4
МОДУЛЬ 3. Розвиток компетентностей фахового спрямування					

Тема 3.1. Роль вчителя у психосоціальній підтримці дітей з особливими освітніми потребами під час війни / у післявоєнний час. Травмофокусоване навчання.		3			3
Тема 3.2 Організаційні аспекти професійної діяльності педагога у створенні безпечного освітнього середовища.		2			2
Тема 3.3. Педагогічні інструменти розвитку позитивної самооцінки та я-ідентичності здобувачів освіти в умовах інклюзивного навчання.	1	1			2
Тема 3.4. Застосування інноваційних технологій та сучасних підходів у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами	1	1			2
Тема 3.5. Технологія спільного викладання в інклюзивному середовищі.	1	1			2
Тема 3.6. Педагогічна практика. Ефективні методи та прийоми організації навчання в інклюзивному класі.		4			4
Разом за модулем	3	12			15
Підсумкові заходи					
Формування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічного працівника		1			1
Контроль знань (тестування)				2	2
Підсумкова конференція				2	2
Разом		1		4	5
Усього	5	21	0	4	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1

Підтримка психологічного благополуччя учасників освітнього процесу та робота в інклюзивному середовищі

Тема 1.1. Профілактика та подолання професійного стресу педагога. Посилення резилієнтності вчителя

Феномен стресу в сфері комунікативної діяльності людини. Природа професійного стресу в роботі вчителя. Чинники професійного стресу педагога. Ідентифікування станів як індикаторів професійного вигорання педагога та напрацювання шляхів їх подолання як запорука профілактики професійного стресу вчителя.

Інструменти для зниження щоденного стресу та стратегії побудови довгострокової адаптивності (резилієнтності) до викликів. Механізми відновлення після пережитих криз. Посилення ресурсності педагога як чинник підвищення рівня його стресостійкості.

Тема 1.2. Конструктивна взаємодія та менеджмент поведінки учнів із вираженими труднощами саморегуляції

Категорії (типи) особливих освітніх потреб: загальна характеристика вірогідного прояву, рівень підтримки. Причини труднощів саморегуляції й дефіциту виконавчих функцій учнів; модифікація освітнього середовища шляхом мінімізації тригерів, впровадження інструментів зовнішньої підтримки уваги (візуальних розкладів, таймерів, чек-листів) та організації зон розвантаження; стратегії поведінкового менеджменту, зокрема специфіка формулювання інструкцій, системи позитивного підкріплення та техніки деескалації гострих проявів; наскрізна взаємодія в команді «педагог – асистент – батьки» та методики збереження психоемоційного ресурсу вчителя.

МОДУЛЬ 2

Розвиток інформаційно-цифрової компетентності

Тема 2.1. Цифрові інструменти підтримки інклюзивного навчання: VR / AR технології, мовні застосунки та адаптивні сервіси

Добір цифрових інструментів підтримки інклюзивного навчання з урахуванням мети навчання, вікових особливостей та освітніх потреб здобувачів освіти. Використання VR/AR технологій, мовних застосунків та адаптивних сервісів з урахуванням освітніх потреб учнів.

Тема 2.2. Академічна доброчесність вчителя та застосування штучного інтелекту в освіті

Поняття штучного інтелекту: машинне навчання, нейронні мережі, обробка природної мови, генеративний ШІ. Ключові ШІ-технології та їхні можливості та обмеження. Роль ШІ у цифровій трансформації освіти. Вплив ШІ на освітні процеси: автоматизація рутинних завдань, персоналізоване навчання, адаптивні

системи. ШІ як інструмент для педагога: огляд освітніх ШІ-інструментів та платформ. Роль педагогічного працівника в умовах використання ШІ в освітньому процесі. Сутність принципів академічної доброчесності в умовах цифрової трансформації освіти. Етичні аспекти застосування ШІ, запобігання плагіату, правила цитування та відповідального використання контенту, створеного за допомогою штучного інтелекту. Практичні рекомендації щодо інтеграції ШІ в освітній процес із дотриманням принципів академічної доброчесності.

МОДУЛЬ 3

Розвиток компетентностей фахового спрямування

Тема 3.1. Роль вчителя у психосоціальній підтримці дітей з ООП під час війни / у післявоєнний час. Травмофокусоване навчання

Психологічні та конструктивні підходи педагога як запорука створення безпечного простору для дитини. Роль педагога як емоційного провідника для дитини. Повернення в дитини відчуття контролю і безпеки. Практичні інструменти вчителя на уроці (емоційні паузи, легалізація емоцій, зниження когнітивного навантаження).

Травмофокусоване навчання як підхід, який замінює ключове питання вчителя до дитини з «Що з тобою не так» на «Що з тобою сталося?». Основні підвалини підходу: безпека, зв'язок та саморегуляція.

Тема 3.2. Організаційні аспекти професійної діяльності педагога у створенні безпечного освітнього середовища

Нормативно-правові засади забезпечення безпечного освітнього середовища в закладі освіти. Організація безпечного, інклюзивного та здоров'язбережувального освітнього середовища. Вимоги до професійної діяльності педагогічного працівника щодо забезпечення безпеки освітнього процесу в умовах різних форм здобуття освіти. Ризики освітнього середовища та їх типологія (фізичні, психологічні, соціальні, інформаційні, цифрові). Організаційні механізми попередження та реагування на випадки булінгу, насильства, дискримінації, кіберзагроз. Алгоритми дій педагогічного працівника у кризових та небезпечних ситуаціях. Внутрішньошкільна та міжвідомча взаємодія щодо забезпечення безпеки учасників освітнього процесу. Формування культури безпечної поведінки та відповідального ставлення до збереження життя і здоров'я здобувачів освіти.

Тема 3.3. Педагогічні інструменти розвитку позитивної самооцінки та я-ідентичності здобувачів освіти в умовах інклюзивного навчання

Самооцінка та Я-ідентичність як чинники особистісного розвитку здобувача освіти. Взаємозв'язок самооцінки, мотивації та успішності навчання. Особливості розвитку позитивної самооцінки здобувачів освіти в умовах інклюзивного навчання. Педагогічні стратегії, інструменти й практики розвитку позитивної самооцінки та я-ідентичності здобувачів освіти. Співпраця вчителя, батьків та команди психолого-педагогічного супроводу.

Тема 3.4. Застосування інноваційних технологій та сучасних підходів у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами

Сучасні інноваційні технології та підходи, спрямовані на забезпечення ефективної підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Цифрові інструменти, технології альтернативної та додаткової комунікації (АДК), візуальна підтримка, асистивні технології, елементи універсального дизайну в навчанні, диференційоване навчання, ігрові та інтерактивні методи. Практичне використання інновацій як запорука підвищення доступності та якості освітнього процесу.

Тема 3.5. Технологія спільного викладання в інклюзивному середовищі

Суть та значення технології спільного викладання. Основні компоненти ефективної практики спільного викладання: спільні узгоджені цілі, спільні цінності та переконання, рівноцінність учасників, спільне лідерство, співпраця. Характеристики співпраці у процесі спільного викладання: особиста взаємодія, позитивна взаємозалежність, міжособистісні навички, моніторинг прогресу, індивідуальна підзвітність. Моделі (консультування, навчання, співпраці) та форми спільного викладання (підтримуюче, паралельне, додаткове, викладання в команді). Умови успішної практики спільного викладання. Рекомендації щодо організації процесу спільного викладання. Переваги практики спільного викладання. Практика спільного викладання.

Тема 3.6. Ефективні методи та прийоми організації навчання в інклюзивному класі

Створення безпечного психоемоційного простору як запорука ефективної організації навчання в інклюзивному класі. Аналіз кейсу «Концептуальні основи: від «інтеграції» до «включення»». Диференційоване навчання як базовий метод. Виконання завдання, пов'язаного із підбором та аналізом специфічних прийомів організації роботи в класі. Розробка практичних вправ чи кейсів з наступної тематики: «Соціалізація та міжособистісна взаємодія», «Психосоціальна підтримка та емоційна безпека».

Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Самодіагностика власного рівня втоми.
2. Саморефлексія «Моя готовність до самовідновлення».
3. Вправа «Лимон» (на розслаблення).
4. М'язова релаксація за Джекобсоном (на розслаблення).
5. Вправа «Коло контролю» (на відпрацювання здатностей конструктивного застосування внутрішнього ресурсу, на відпрацювання суб'єктивного контролю).
6. Техніка «Рефреймінг» (Зміна рамки) (відпрацювання здатностей змінювати бачення контексту події або ситуації; здатностей перетворювати проблему на виклик і професійний ріст).
7. Вправа «Кошик приємностей» (на розвиток позитивного мислення).
8. Ритуал «Зняття робочого одягу» (на розвиток вмінь працювати з «професійними ролями»).

9. Аналіз кейсу «Методична творчість вчителя».
10. Вправа «Скеля» або «Стопи в підлогу» (на досягнення дітьми фізичного відчуття стабільності).
11. Вправа «Твердий предмет» (на відпрацювання у дітей здатностей зосереджуватися на фізичних відчуттях).
10. Техніка «Какао» (на дихання, на зняття напруги).
11. Вправа «Макарони» (Тверді-м'які) (на розслаблення).
12. Кейс-метод: розробка поведінкової карти.
13. Проєктування середовища: конструктор візуальної підтримки.
14. Моделювання інструкцій та систем мотивації.
15. Аналіз кейсу «Самооцінка учня в інклюзивному класі».
16. Розробка комплексу вправ і рефлексивних практик для розвитку позитивної самооцінки та усвідомлення власних сильних сторін здобувачів освіти відповідно до вікових особливостей учнів.
17. Вправа «Карта моїх ресурсів».
18. Створити методичний продукт (методичні рекомендації, чек-лист або збірник вправ) щодо використання педагогічних інструментів розвитку позитивної самооцінки та Я-ідентичності здобувачів освіти в умовах інклюзивного навчання.
19. Рольова гра «Мова підтримки».
20. Проаналізувати освітню ситуацію та визначити, які інноваційні технології доцільно використати для підтримки дитини з ООП.
21. Провести оцінку освітнього середовища класу з позиції універсального дизайну в навчанні.
22. Вправа «EdTech для інклюзії: аналіз і добір ресурсів». Завдання: проаналізувати 2–3 цифрові інструменти (наприклад, VR/AR застосунок / мовний сервіс / адаптивний додаток) та заповнити чек-лист за наданими критеріями.
23. Вправа «Індивідуальна траєкторія цифрової підтримки». Надано кейс (наприклад, учень із порушеннями мовлення / РАС / труднощами навчання), потрібно створити «маршрут цифрової підтримки» у вигляді схеми (карти), який включає: адаптивні сервіси; мовні застосунки; інструменти візуалізації; засоби комунікації; рекомендації для батьків і педагогів.
24. Вправи на використання ІІІ для автоматизації рутинних завдань педагогічного працівника, створення персоналізованих завдань та використання освітніх ІІІ-інструментів та платформ.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2020 №898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartivpovnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> . Дата звернення: 12.03.2026.

2. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: постанова Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.
3. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2024/09/Nakaz_MON_1225.pdf. Дата звернення: 12.03.2026.
4. Про освіту: Закону України від 5. 09.2017 р. №2145-VIII. *Голос України*. 2017.27 верес. (№178-179). С.10-22.
5. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 № 787. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-do-prymirnoho-polozhennia-pro-komandu-psykholohopedahohichnoho-suprovodu-dytyny-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebamy-v-zakladi-zahalnoi-serednoi-ta-doshkilnoi-osvity>. Дата звернення: 12.03.2026.
6. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.
7. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.
8. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.
9. Про методичні рекомендації: Безпечне освітнє середовище: надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації: Лист МОН України від 03.08.2023р. № 1/11479-23.
10. Довідник безбар'єрності. URL: <https://bf.in.ua>. Дата звернення: 16.04.2026.
11. Порядок реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти, затверджений наказом МОН України від 28.12.2019 № 1646.
12. Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти: розпорядження Кабінету Міністрів України від 07 квітня 2023 року № 301-р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 22.06.2026).

Основна література

1. Про затвердження типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти: наказ МОН від 12.10.2022 № 904. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/87557/. Дата звернення: 12.03.2026.
2. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації асистентів учителів закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення реалізації Державного стандарту базової середньої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 04 листопада 2025 р. № 1451. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-typovoi-prohramy-pidvyshchennia-kvalifikatsii-asystentiv-uchyteliv-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity-diialnist-iakykh-spryamovana-na-zabezpechennia-realizatsii-derzhavnoho->. Дата звернення: 12.03.2026.
3. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації для асистентів учителів закладів загальної середньої освіти “Організація партнерської взаємодії асистента вчителя з учасниками освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти”: Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.02.2026 р. №327. URL: <https://drive.google.com/file/d/1ycGvJKUB-lrLVAY8Hm669jvOjLd4xzS8/view> . Дата звернення: 12.03.2026.
4. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами / методичні рекомендації / укладачі: Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ, УІРО, 2024, 40 с.
5. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2024 № 527-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.
6. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0787729-25#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.
7. Шевчук Л., Заплотинська О., Дроздик Л., Войцеховська І. Впроваджуємо інклюзію в закладі освіти. Методичний посібник. Державна служба якості освіти України, 2023. 86 с. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/Inclusion_zaklad_osvity_SQE-SURGe_2023.pdf. Дата звернення: 12.03.2026.
8. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: постанова КМУ від 15 вересня 2021 р. № 957. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.
9. Цифровий учитель : путівник для професійного зростання / укладачі : Ю. Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ : ЮНЕСКО, 2024, 88 с. URL: <https://uied.org.ua/wp->

content/uploads/2024/10/czyfrovyy_uchytel_putivnyk_dlya_profesijnogo_zrostannya.pdf. Дата звернення: 12.03.2026.

Додаткова література

1. Проводимо успішний тренінг: НУШ у 7–9 класах / автори: М. Блажко, А. Ворожбит, Ю. Гайдуценко, І. Клименко, О. Пасічник, Ю. Романенко, І. Стаднина, В. Терещенко, О. Федоренко, Т. Харламова, Р. Шаламов, Р. Шиян. Київ, 2025. 127 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1P9V1dF6AbU8BopEc_t6ajvDxz1mUTOQ_/view
Дата звернення: 12.03.2026.
2. Семеніхіна О., Друшляк М. Типологія цифрових технологій інклюзивного освітнього простору, фізико-математична освіта, 2022. Том 35. № 3. С. 65–70. URL: <https://fmo-journal.org/index.php/fmo/article/view/179/120> Дата звернення: 12.03.2026.
3. Соболева Н. Методичні рекомендації щодо організації практичної роботи зі здобувачами освіти з інтелектуальними труднощами в умовах інклюзивного навчання, спрямовані на допомогу педагогічним працівникам команди супроводу осіб з особливими освітніми потребами закладів дошкільної та загальної середньої освіти. УІРО. 2024. 24 с. URL: <https://uied.org.ua/2024/09/12246/>. Дата звернення: 12.03.2026.
4. Щодо асистента учня (дитини) в закладах освіти: лист Міністерства освіти і науки України від 19.08.2022 № 1/9540-22. URL: <https://document.vobu.ua/doc/14771>. Дата звернення: 12.03.2026.
5. Утьосова О.І. Психолого-педагогічні основи діяльності асистента вчителя, асистента вихователя закладів освіти. Методичні вказівки до самостійної роботи для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності 016 “Спеціальна освіта” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти - Ужгород: ДВНЗ “Ужгородський національний університет”, 2024, 98 с.
6. Товканець Г.В., Малак Н.В. організація роботи асистента вчителя в школі: методичні рекомендації - Мукачево: Редакційно-видавничий центр, 2021. 108 с.
7. Цимбалюк Т.В. Психологічне вигоряння педагогічних працівників // Професійне та емоційне вигоряння учасників освітнього процесу під час кризових і трансформаційних процесів: Матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 1 січня - 11 лютого 2024 року. - Львів - Торунь: Liha-Pres, 2024. С. 150-152.
8. Матвієнко О. Культура здоров'я та синдром психоемоційного вигоряння: стратегії і тактики подолання / Матвієнко О., Пересадін М., Андросов Є. URL: <http://personal.in.ua/article.php?ida=433>. Дата звернення: 29.04.2026.